

В ТЪРСЕНЕ НА НОВА ПАРАДИГМА ЗА СОЦИАЛНОТО РАЗВИТИЕ

ДИМИТЪР ЧУРОВСКИ

ABSTRACT: In Search of a New Paradigm for Social Development. Social evolution is a continuation of biological evolution. The difference is the presence of mind, language and thinking. Therefore, society can be viewed as a living and rational system. The engine of social evolution is knowledge. Development of society is determined bilaterally by objective and subjective factors. Objective factors determine the form of society, subjective – content. Society has three subsystems – social consciousness, economics and governance. The changes, which take place in society are quantitative (evolutionary) and qualitative (revolutionary). Spiral of social evolution begins with a cultural revolution that consistently changing economic relations and the organization of society, leading to the emergence of civilization. Declining civilization is a prerequisite for the emergence of a new cultural revolution. From this point of view humanity today faces dramatic changes – the emergence of social self-consciousness and transition from a hierarchical social structure to a horizontal organization. The New World Order advocated by power and financial elite is impossible to be implemented because it contradicts to the principles of social evolution.

KEY WORDS: Society, social evolution, social development, social consciousness, social self-consciousness, social structure, economy, knowledge, governance, geopolitics, New World Order, democracy.

Човечеството днес е изправено пред глобални проблеми и уникални предизвикателства, поразяващи със своята сложност и свързани непосредствено с неговото оцеляване. По тази причина изясняването на структурообразуващите фактори, принципите и самия механизъм на общественото развитие придобива изключително значение.

Модерното общество е върха на социалната еволюция, така както човешкия мозък е върха на биологическата еволюция. Това са двете най-сложни и най-

трудни за изучаване системи. Може да се очаква, че от системологична гледна точка те са изоморфни или поне са изградени на някои общи принципи, характерни за свръх-сложните системи.

Една дискусия по въпроса за философските аспекти на социалното развитие би следвало да се концентрира върху структурообразуващите компоненти, принципите и основните закономерности на социалната еволюция. Това познание може да ни ориентира в протичащите социални процеси днес при прехода от капитализъм към пост-капиталистическа организация на обществото както и да очертае контурите на бъдещото общество.

Проблемна ситуация

1. Обяснителни модели за социалната еволюция

През последните две столетия са предложени множество концепции, теории и парадигми целящи да обяснят как работи и се развива обществото. Съвременните теории предлагат модели разкриващи връзката между социалната структура, икономиката, технологията, социалните ценности и т.н. Доминиращ модел обясняващ развитието на обществото днес е *икономическия детерминизъм*. Обикновено той се приема като “безспорен закон на историята”. Икономическия детерминизъм приема първичността и определящата роля на икономиката по отношение на културата, политиката, държавата и изобщо прогреса в развитието на обществото.

Определящия характер на икономиката изглежда очевидна. Оцеляването на човека и обществото се определя от осигуряването на храна, дрехи и подслон, които се оформят като техен висш инстинкт. Доколкото храната, дрехите и жилището са стоки, то осигуряването на тези стоки е икономическа дейност. Следователно, съгласно икономическия детерминизъм, икономическите закони определят социалната еволюция по принцип и курса на историята в частност.

Икономическия детерминизъм обикновено се свързва с марксизма, но подобни идеи са лансирани и преди Маркс, както и са съставна част от много концепции стоящи твърде далеч от историческия материализъм. Причина за това е “очевидната” роля на икономиката за благосъстоянието на обществото, както и на факта, че тези теории възникват в зората на капитализма, което силно

повлиява теоретичната мисъл през времето на неговото развитие и съществуване.

В момента западната цивилизация боготвори икономиката, подобно на античните цивилизации, които са обожествявали слънцето, защото то е “очевидния” източник на живота. Днес в условията на много по-задълбочено познание за света, има достатъчно основания икономическия детерминизъм да се преосмисли, оспори и дори да се отхвърли като двигател на човешката история, ако се обоснове друг не толкова очевиден, но действителен двигател на социалната еволюция.

2. Познанието о как о движеща сила на социалната еволюция

Социалната еволюция е продължение на биологичната еволюция. Специфичната разлика между двете форми е в появата на разум – език и мислене при човека. От системологична гледна точка, обществото може да се разглежда като жива и разумна система. Следователно тя е едновременно самоорганизираща се и самоуправляваща се система. В основата на самоорганизацията лежи *информацията* както при всички живи системи, което определя *обективния компонент* в развитието; в основата на самоуправлението лежи *знанието*, което е осъзната информация и определя *разумния компонент* в развитието на обществото като система.

Има много сериозни причини и основания да се приеме, че *събирането, обработката и предаването на знанието* е истинския двигател на социалната еволюция. Ще посочим само две:

1) За около 30,000 години човечеството се намира в период на формиране на своя език и мислене. Оцелява от лов и събиране на плодове. За целия този период на протологично мислене от живота на хомо сапиенс реално няма никаква “икономическа” дейност. Такава се появява едва преди около 10000 години с началото на Аграрната революция, когато започва производство, а по-късно и размяната на стоки. Очевидно е, че икономическите отношения се появяват на определено ниво от развитието на познанието, следователно те са вторични по отношение на познанието и се определят от него. В този смисъл формалнологично, икономиката не е “база”, а културата не е “надстройка” както приема историческия материализъм, а по-скоро обратното – духовното (появата

на език, мислене, морални ценности и т.н.) са “базата”, а икономиката е вторична и производна и би следвало да се определя като “надстройка”.

2) Биологичната еволюция се базира на гените, които са *единици информация*. Логично е да се приеме, че социалната еволюция която е продължение на биологичната еволюция се основава на *знанието*, което по същество е *осъзната информация*. Това са съзнанието, разума и познанието, които се явяват ключови фактори в процеса на социалната еволюция. Икономиката е продукт от тези фактори и не може да се приеме като нейна движеща сила. Мисля, че от гледна точка на диалектичката логика духовното и материалното (културата и икономиката) най-малкото би следвало да се разглеждат като равнопоставени по значение фактори, нещо като “двойна спирала” определяща социалната еволюция.

В действителност социалната еволюция е процес на събиране, обработка, и предаване на знание. В този смисъл познанието е действителния двигател на тази еволюция, “центъра” на човешката вселена, а икономиката, културата, държавата и всички други производни на човешката дейност “гравитират” около този център.

3. Последници от смянат а т а на гледнат а т очка за движещат а сила на социалнат а еволюция

Промяната на гледната точка в осмислянето на социалната еволюция от доминиращия днес икономически детерминизъм към познанието като нейна движеща сила предполага драматична промяна в картината за света в който живеем. Ситуацията е съпоставима с смяната на гледната точка от геоцентрична към хелиоцентрична планетарна система, който доведе до радикални промени в нашите представи за звездната механика и Вселената като цяло. По подобен начин приемайки непрекъснатото разширяващото се познание като движеща сила на социалната еволюция, следва да се очакват драматични промени в представите ни за това как обществото работи и се развива; какви процеси са протекли в историята досега, какви процеси протичат в момента и как би изглеждало бъдещото общество. Това е картина много по-различна от картината предлагана от доминиращия днес икономическия детерминизъм. Нещо повече, този подход ще ни освободи от много дълбоко вкоренени социални илюзии и митове. Ще помогне на човечеството да осмисли глобалните предизвикателства

и намери адекватни решения на глобалните проблеми осигуряващи оцеляването му.

Основни фактори в социална еволюция

4. Обективни и субективни фактори

Обществото може да се разглежда като *жива и разумна система*. Има само две такива системи – човека като индивид и обществото като цяло. Спецификата на тези системи е в наличието на разум и съзнание. Разумът е върхът в достижението на биологичната еволюция продължала 3.5 млрд години. Тази двойственост на системата определят възможността от една страна тя да се саморегулира както всички живи организми в резултат от действието на *биологични или обективни закони*, а от друга да се *управлява от разума*, проявяващ се под формата на индивидуално или обществено съзнание. С други думи социалната еволюция се определя двустранно *от обективни (биологични и социални закони) и субективни фактори*.

5. Структурно-образователни компоненти на обществото като система

Обществото има три основни компонента, които формират три подсистеми – обществено съзнание, икономика и организация и управление, всяка от които формира други подсистеми по отношение на себе си.

Общественото съзнание се проявява в няколко основни форми (подсистеми): битово съзнание, религия, изкуство, право, политика, наука, морал, съдържанието на които се определя в най-широк смисъл като култура.

Икономиката включва производствените отношения, които исторически погледнато се базират на *физическия труд, земята и индустрията*, формираща три икономически формации: робовладелческа (времево включваща по-голямата част от античния свят), феодализъм и капитализъм.

Управлението представлява механизъм за вземане на решения за организацията на обществото. Управлението както и културата е субективен фактор, който за разлика от културата се институционализира и легитимира като политическа власт и чрез решенията си влияе директно върху организацията и развитието на обществото. Исторически са използвани около 200 форми на управление, които могат да се разделят на две основни групи: *автокрация и демокрация*. В първия случай решенията се вземат от един човек или са плод на индивидуалната

интелигентност, а във втория случай решенията се вземат колективно или са плод на колективна интелигентност. Авторитарните форми на управление са прилагани хиляди години, колективните са характерни за последните няколко столетия. Очевидно е, че нарастващата комплексност на обществото предлага проблеми, които са трудно решими или нерешими от индивидуалната интелигентност и обективно се налага по-мощна такава. За сега това е колективната интелигентност представлявана от репрезентативната демокрация.

Диалектика на структуро-образуващите компоненти на обществото.

6. Фундаментални и системни противоречия

Генерирането, обработката, и предаването на знанието е процес за решаване на проблеми. Социалните проблеми се проявяват като противоречия. В края на краищата развитието на обществото е резултат от разрешаването на противоречия. По тази причина противоречията се проявяват като движещата сила в социалната еволюция. От гледна точка на сферата в която се проявяват, противоречията могат да се разделят на *фундаментални и системни*. Първите се отнасят до обществото като цяло, вторите – до определена подсистема или до тяхното взаимодействие.

Фундаменталните противоречия играят определяща роля в социалното развитие. Тяхното разрешаване води до появата на нова спирала от социалната еволюция. Те също така могат да се разглеждат като част от обективния ход на историята, разрешават се под действието на обективни закони и естествено не биха могли да се влияят от субективния фактор. *Системните противоречия* се отнасят до отделните подсистеми и се разрешават от субективния фактор.

7. Количествени натрупвания и качествени промени в социалната еволюция

Развитието на обществото не е плавно или линеен процес. Знанието се натрупва постепенно и на определено ниво от количественото натрупване протича качествена промяна, която може да се определи като революция. В зависимост от подсистемата в която се извършват тези революции, те могат да се определят като: духовни (културни), икономически и политически.

8. Коеволюция на подсистемите. Диалектика на култура, икономика и управление

И най-повърхностен исторически поглед може да ни убеди, че трите подсистеми на обществото – духовна, материална и управление, коеволюират като взаимно обуславят количествените и качествените промени протичащи в тях.

В исторически план общественото съзнание еволюира от анимизъм към митологично съзнание, от митологично към религиозно (политеизъм и монотеизъм) и от религиозно към доминиращото днес политическо обществено съзнание. Икономиката еволюира от примитивно аграрно към аграрно и от аграрно към днешното индустриално общество. В съответствие с тази еволюция управлението (механизма за вземане на решения) еволюира *от автокрация към демокрация* или от решения вземани от индивидуалната интелигентност към решения вземани от колективната интелигентност. Организирането на обществото еволюира от малки групи в племенна, от племена в суверенни държави и днес от държави в единен организъм. Всички тези промени се определят от нивото на натрупаното познание.

Взаимодействието между подсистемите в процеса на качествените промени е много важно и следва да се разбере в пълнота. Нова спирала в социалната еволюция започва с духовна (културна) революция, която с развитието си измества доминиращата до тогава форма на обществено съзнание с нова, по-висша, по-сложна и по-адекватна към зараждащите се реалности. Новата култура инициира нови икономически отношения. Появява се нова по-сложни икономически отношения, които на определен етап от развитието си заменят съществуващата форма на управление с нова форма, респективно нова организация на обществото. С други думи, духовната революция поражда нова култура, която с развитието си се превръща в цивилизация. Цивилизацията е материализирана култура. Така например, появата на християнството е духовна революция, която поражда нова култура – монотеизъм. Възраждането променя насочеността на общественото съзнание “от небето” към земното, от ирационалното към рационалното. Така възниква западната култура, която с развитието на зараждащия се капитализъм се материализира в днешната западна цивилизация. Естествено, други духовни революции, пораждат други цивилизации. С развитието си цивилизацията също отмират, но това отмиране е предпоставка за поява на нови културни революции. Днес западната

цивилизация е в своя залез, но този упадък провокира появата на нова духовна революция – появата на *обществено самосъзнание*.

В обозримо бъдеще може да се очаква бум в развитието на хуманитарните науки. Така например както генетиката изучава информационния компонент на биологичната еволюция, би следвало да се разработи частна научна дисциплина “меметика”, която да изучава ролята на познанието в социалната еволюция. По-специално тя би изследва появата и развитието на културите, превръщането им в цивилизации и отмирането им като такива. Една подобна частна дисциплина би разкрила коеволюцията на трите подсистеми в пълнота.

Съвременното общество в светлината на социалната еволюция

9. Основното противоречие на модерното общество

Според Маркс, основното противоречие на капитализма е между обществения характер на производството и частно капиталистическата форма на присвояване. От гледна точка на парадигмата за познанието като движеща сила на еволюцията, това противоречие е системно (отнасящо се до икономиката като подсистема), но не е фундаментално. Подобни противоречия могат да се посочат и за другите подсистеми. За общественото съзнание това е противоречието между концентрацията на финансовия капитал и упадъка на морала; за управлението това е противоречието между постигнатата комплексност на обществото и съществуващия механизъм за вземане на решения. Тези системни противоречия са различни аспекти на фундаменталното противоречие в обществото като цяло. Това е противоречие, което може да бъде разрешено само от обективния фактор, а разрешаването му да бъде начало на нова спирала в социалната еволюция.

Такова противоречие в съвременното общество е противоречието между *исторически наложилата се йерархия на социалната структура и постигнатото ниво на сложност на обществото, която изисква хетеархична (хоризонтална) организация*. Йерархията е типична за по-простите аграрни общности. Системи като религиозни и военни организации, политически партии и самите държави са организирани йерархично поради простотата и ефективността, които тази структура предлага в процеса на вземане на решения и прилагането им в практиката. При йерархическата структура, по-нисшето ниво се контролира от по-висшето ниво. Натрупвайки опит и знание, обществото

става по-сложно и йерархическата организация става неефективна и остаряла. Не е трудно да се забележи, че всички естествени и изкуствени комплексни системи – като космоса, ж.п. мрежа, въздушния трафик, Интернет са организирани хоризонтално. Човешкия мозък е решението на природата за комплексност и той също е организиран хоризонтално (3D мрежа от неврони). Нарастващата сложност на обществото постепенно прави йерархичната организация на обществото неефективна, дори невъзможна и опасна. Съвременното общество е твърде комплексна система, сравнима само с комплексността на човешкия мозък и следователно то трябва да се реорганизира в подобна структура. Това противоречие е най-драматичния сблъсък между обективния и субективния фактор в съвременното общество. Сега след 10000 години еволюция на йерархически организирани аграрни и индустриални общества е време за нова реорганизация на обществото от йерархическа в хоризонтална социална структура.

10. Промени в общест венот о съзнание

Днес на границата на две столетия се заражда една нова духовна революция. Това е появата на *обществено самосъзнание*. Общественото самосъзнание предполага кардинално нов поглед върху света. То се изразява във възприемането на човечеството като един “жив организъм”; в разбирането, че ние сме в една лодка. По тази причина търсенето на “сфери на влияние”, “полюси” и други подобни залитания, плод на икономическия детерминизъм са просто геополитически абсурди. В човешкия организъм например не може една система да доминира и “подчинява” останалите, те работят в синергизъм. Следователно, войните, унищожаването на природни и човешки ресурси, средства за масово поразяване са престъпление срещу човечеството и трябва да бъдат криминализирани и решително отхвърлени.

На този етап общественото самосъзнание е в зародиш и се изразява главно в екологическата насоченост в осмисляне на битието. С развитието си то неизбежно ще измести доминиращото днес политическо съзнание. Появата на общественото самосъзнание е съпоставимо с появата на самосъзнанието във всеки индивид през периода на неговото съзряване. В този смисъл можем да

определим “възрастта” на човечеството, което се намира в периода на своя “социален пубертет” и в преход към социална зрялост.

11. Промени в икономиката

Капитализма днес се намира в състояние на будна кома. Той не може да бъде събуден и не е необходимо това да се прави. Финансовия елит унищожи капитализма подменяйки неговите обективни самоорганизиращи механизми – свободен пазар и демокрация с управлявани от субективния фактор изкуствени механизми – управление посредством манипулиране на финансите, демагогия и манипулация на общественото съзнание. По този начин обективно възникналата икономическа формация – капитализъм постепенно се заменя с субективно замисления финансиъм. Някои автори определят финансизма като “спекулативен капитализъм”, “казино капитализъм”, други го определят като висш стадий на капитализма. В действителност от философска гледна точка капитализма и финансизма са принципино различни. Капитализма е формация възникнала в резултат от действието на обективни закони на определен етап от социалната еволюция, финансизма е творение на субективния фактор; изкуствен механизъм за управление на обществото чрез контрол върху парите. Финансизма е идеология съпоставима с други подобни идеологии от 20 век – комунизма и фашизма. Това е лебедовата песен на капитализма, очертаващ залеза на западната цивилизация.

Икономиката днес е в постоянна криза причинена от финансизма и в зараждащ се процес на преход от технологична в екологична форма или от икономика базирана на парите в икономика базирана на знанието.

12. Управление – Нов свет овен ред; глобализация и глобализъм

Управлението днес е в процес на упадък на демокрацията и подмяната ѝ с плутокрация. Този упадък е причинен от деструктивния финансиъм, двуполусния модел на света и геополитиката базирана на икономическия детерминизъм. Особено е, че демокрацията се запазва като форма за пропагандни цели, но фактически се подменя с плутокрация. По тази причина някои автори я определят като “фасадна”. В действителност, управлението днес може да се определи като “демо-плутокрация” т.е. – демокрация по форма и плутокрация по съдържание.

През последните десетилетия беше провъзгласена една нова форма на управление очертаваща границите на един “Нов световен ред”. Това беше направено от Р. Рейгън и широко пропагандирано от всички следващи президенти на САЩ и Първи министри на Великобритания след М. Татчер. Новия световен ред се представя като “като една голяна идея”, свят без войни където финансовия елит чрез една световна държава ще управлява човечеството. Понеже идеята за новия световен ред не беше посрещната с особен ентузиазъм, през последните години това понятие беше изоставено и подменено с понятието “глобализация”.

Глобализацията е един естествен процес завършващ историческия процес на интеграцията на племената в държави и на държавите – в един организъм. От тук някак си “еволюционно” се налага възможността от появата на едно световно правителство, естествено оглавно днешния финансов елит. Днешния финансизъм всъщност е първата крачка към установяването на това световно господство, изразяващо се в поставяне във финансова зависимост на държавите и подчиняването им от финансовия елит.

Новия световен ред представян като естествена последица от протичащата глобализация е просто една манипулация на общественото съзнание. Като субективна конструкция предлагания Нов световен ред е просто една идеология и би следвало да се определи като глобализъм. Между “глобализация” и “глобализъм” има принципна разлика. Тя се изразява в това, че глобализацията е естествен, обективен процес на интеграция и диференциация на общностите в един цялостен организъм, а глобализма, идеята за световно правителство доминирано от финансовия елит е субективна, следователно изкуствена конструкция или идеология подобна на комунизма и фашизма. Това е идеология провокирана от икономическия детерминизъм и проповядвана от хора оставащи в плен на тази теория.

Основни закономерности на социалната еволюция

13. Разделение на функциите между обективните и субективните фактори в социалната еволюция

“Разделението на труда” между обективните и субективните фактори в социалната еволюция (самоорганизацията и управлението) е кардинален въпрос

за социалната теория и практика. Човешкия разум или субективния фактор събира, преработва и предава информация. В съдържателен план полученото познание може да се определи като култура, проявяваща се в различни форми на обществено съзнание – религия, изкуство, наука, политика и т.н. Живата част на системата прави редки, но качествени скокове в развитието на обществото, разрушавайки съществуващата структура, заменяйки я с нова такава, адекватна на новите реалности и постигнатото ниво на познание и комплексност на обществото. Това е процес на обективна самоорганизация, която не може да се повлиява от субективния фактор. С други думи, обективния фактор определя формата, субективния фактор определя съдържанието на социалната еволюция. Тези две линии на развитие може да се определят като курс на историята или спирали в социалната еволюция.

“Разделението на труда” между обективните и субективните фактори в социалната еволюция е първата закономерност, която следва да се отчита при анализа на социалните процеси. Съгласно този принцип, генерирайки познание, субективния фактор предизвиква количествени промени, повишавайки комплексността на обществото; периодично обективния фактор прави качествени скокове от съществуващата към нова социална структура, адекватна на постигнатата вече комплексност.

14. Зависимост между променит е прот ицащи в общест венот о съзнание, икономикат а и управлениет о на общест вот о

Втората закономерност в социалната еволюция се отнася до последователността на протичащите революции. Всеки цикъл започва с духовна (културна) революция, която променя икономическите отношения и накрая води до промени в управлението и организацията на обществото. С други думи *духовните (културните) революции предхождат икономическите и политическите революции*. Например, появата на християнството е духовна революция, която предхожда феодализма като икономическа формация. Възраждането е духовна революция, която предхожда и обуславя появата на капитализма. Материализирането на тези култури формира западната цивилизация. Отмирането на една цивилизация провокира появата на нова културна

революция. В случая упадъка на западната цивилизация провокира нова духовна революция – появата на *обществено самосъзнание*

Очаквани промени при прехода към нов модел на социална организация

15. Появата на обществено самосъзнание като обективна (еволюционна) промяна

Една от най-значимите промени на границите на двете столетия е зараждането на *обществено самосъзнание*. То се изразява в осмисляне на общественото “Аз”; възприемане и разглеждане на обществото като единен субект, функциониращ като “жив организъм”. Това е началото на нова духовна революция, която ще подмени доминиращото днес политическо обществено съзнание с доминирането на морала като форма на обществено съзнание. Тази промяна е обективна необходимост и се осъществява от обективния фактор – нарастващото познание за природата, човека и обществото като цяло. Появата на обществено самосъзнание е предпоставка за поява на нови икономически отношения, култура и цивилизация. Това е серия от драматични и дори уникални промени в социалната еволюция.

16. Промени в икономиката

Очакваните промени в икономиката са в няколко посоки: а) *екологично ориентиране*; б) *базирането ѝ във все по-голяма степен на науката и познанието*; в) *разделяне на „властта“ на парите от политическата власт*. Тези промени са неизбежни и като културални по своя характер ще бъдат реализирани от субективния фактор – зараждащото се обществено самосъзнание. Това ще бъде преход от днешното технологично и обсебено от пари общество към утрешната цивилизация основаваща се общочовешки ценности.

17. Самоуправление базирано морални ценности – преход от демокрация към колаборация

Появата и развитието на общественото самосъзнание ще доведат до драматични промени и в организацията на обществото и механизма за вземане на решения. Този механизъм ще бъде трансформиран от базиран на колективната интелигентност в такъв базиран на колаборативната интелигентност, респективно преход от *демокрация* към *колаборация*.

“Колективна” и “колаборативна” интелигентност звучат подвеждащо подобно, но те са различни по принцип. Колективната интелигентност е *количествен метод за вземане на решения* основаващ се на гласуване и по същество е избор от две или повече възможности. Колаборативната интелигентност е *качествен метод за решаване на проблеми*. Например науката и технологиите използват колаборацията като метод, т.е. тук по принцип няма място за гласуване.

Упадъка на демокрацията днес и подмяната ѝ с “демо-плутокрация” (фасадна демокрация) е закономерен процес резултат от налагането на финансизма като система. Понеже комплексността на модерното общество генерира глобални проблеми, които не могат да се решат чрез гласуване, се налага да се потърси механизъм за *решаване на проблеми*. Този механизъм за решаване на проблеми следва да замени съществуващия днес механизъм за *вземане на решения*. Въпросния нов механизъм е колаборативен по природа и предполага наличието на експерти. Ситуацията днес е подобна на ситуацията когато индивидуалната интелигентност не е била достатъчна за решаване проблемите генерирани от индустриалното общество и автократията неизбежно е била заменена с демокрация. Следователно прехода от демокрация към колаборация е неизбежен и въпрос на време.

18. Преход от вертикална към хоризонтална социална структура

Предисторията на хомо сапиенс, продължила около 30 000 години е период на появата на език и мислене, естетически чувства, морални ценности. През този период общностите са представлявали групи от 10 – 15 човека водени от най-силния и опитен индивид. Преживявали са от лов и събиране на плодове. Съвкупността от тези групи, а по-късно окрупнени в племенна е била организирана “хоризонтално”. Едва след Аграрната революция преди 10 000 години възниква йерархията, която доминира социалната еволюция до наши дни. Има основания да приемем, че на настоящия етап от развитието си обществото е на прага на преход от йерархична структура към хоризонтална. Причината за това е, че свръх-сложите системи са възможни само при хоризонтална организация. По-горе посочихме за пример Интернет и човешкия мозък, които са организирани хоризонтално (като мрежа). Този преход от йерархична към хоризонтална социална структура е най-голямото

предизвикателство пред човечеството и най-съществената промяна в социалната еволюция за последните 10 000 години.

Проблеми на прехода към нова социална организация

19. Дилема на модерното общество

За да се разбере същността на предстоящия преход към пост-капиталистическото развитие на обществото в цялата му сложност и отговорността на политическия и финансов елит, трябва да се осмисли дилемата пред която съвременното общество е изправено. Тази дилема има характеристиките на фундаментално противоречие, от което зависи оцеляването на човечеството като цяло. Това е *противоречието между експоненциалния ръст на науката и висшите технологии и нарастващата уязвимост на човечеството.*

Всички научни открития и технологични постижения имат двустранна характеристика. Те могат да се използват за благото на човечеството, но биха могли да се превърнат и в смъртоносно оръжие. Технологиите на 20 век базирани на върховите постижения на науката (атомна бомба, химически и биологични) позволяват да се произведат оръжия за масово поразяване. Ресурсите за това са на нивото на развита в технологично отношение нация. Технологиите на 21 век (роботика, генетика и нанотехнологии) откриват възможност само с помощта на *знанието без наличието на значителни материални ресурси* т.е. ресурси достъпни на малки групи или дори на отделни индивиди да произведат оръжия с потенциал да унищожат човечеството. Без съмнение нарастващото познание, от една страна е благо, а от друга повишава уязвимостта на обществото и в определена точка от развитието му то може да бъде унищожено. Тази възможност се появи с изобретяването на атомната бомба и става по-очевидна с разработването на химически и биологически оръжия за масово поразяване. Възникващите технологии от 21 век са с умопомрачителни по своите деструктивни възможности и правят гибелта на човечеството почти неизбежна. Проблема на съвременното общество *не е в ръста на икономиката, а в ръста на познанието и произтичащата от това уязвимост.* Това прави реорганизацията на обществото без алтернатива, защото унищожаването му не е опция.

Идеята, че някаква дигитална система за сигурност ще запази Новия световен ред и управляващия елит е твърде наивна, за да не кажем глупава. Дори най-

бруталните подобни системи от миналото не са били в състояние да запазят системата. Нито инквизицията е запазила католическата църква, нито КГБ или Гестапо са запазили комунизма и фашизма. Бъдещото общество няма нужда от система за сигурност типични за йерархично организирани общества, управлявани от привилегирован елит. То се нуждае от “имунна система” осигуряваща оцеляването на организма като цяло, което е възможно само при хоризонтална организация на обществото.

Дилемата на модерното общество е другата страна на посоченото фундаментално противоречие между йерархичната организация на обществото и постигнатата комплексност, която изисква реорганизирането му в мрежова структура. Дилемата на модерното общество показва защо тази реорганизация е без алтернатива.

20. Нов световен ред и световно правителство или егалитарно общество

Днес се наблюдават две противоречиви и взаимно изключващи се тенденции – установяване на световно правителство или Нов световен ред доминирано от финансовия елит и интегриране на нациите в “един жив организъм” представен от протичащия естествен процес за социалната еволюция на глобализация и диференциация на обществото. Това са две принципно различни структури. Новия световен ред е плод на икономическия детерминизъм, егалитарното общество е плод на обективните закони на социалната еволюция. Новия световен ред е стриктно йерархическа организация, втората тенденция предполага обществото да бъде реорганизирано в “хоризонтално” разположени и относително независими самоуправляващи се общности. Тази структура наподобява организацията на човешкото тяло и в частност мозъка във всеки жив организъм съставен от “клетки, органи и системи” работещи в синергизъм и осигуряващи целостта, функционирането и оцеляването на организма.

Принципната разлика между двете системи на организация се заключава и в това, че Новия световен ред е опит на субективния фактор да предложи структура на обществото, което е прерогатив на обективния фактор. По същество този опит е една идеология. От гледна точка на социалната еволюция предлагания Нов световен ред е невъзможен защото той противоречи на нейния обективен ход, най-малкото по три причини: а) Съгласно посочения

по-горе принцип, обективния фактор определя формата, субективния – съдържанието. В случая субективния фактор предлага форма. б) Новия световен ред противоречи и на втория принцип – цикъла на развитие започва с културна революция, която се материализира в цивилизация. В случая Новия световен ред не предполага никаква промяна в общественото съзнание ако не се смята упадък на морала през последните десетилетия. в) Новия световен ред е йерархия определяна от контрола върху парите. Сложността на бъдещото общество предполага хоризонтална организация, характерна за всички свръх-сложни системи. Новия световен ред е идеология, съпоставима с две други идеологии от 20 век – комунизма и фашизма, които също са опити за създаване на социална структура (формата). Като създадени от субективния фактор на обществото те вече са отхвърлени от историята. Въпроса е, кога, как и с какви жертви ще бъде отхвърлен предлагания Нов световен ред.

Теоретически са възможни три сценария – мирен или еволюционен преход, нова световна война и студена война. При първия случай днешния финансизъм може да се срина подобно на Съветския съюз в резултат на същите причини – замяна на отрицателните обратни връзки саморегулиращи системата (свободен пазар и демокрация) със субективен контрол върху обществото с оглед интересите на един привилегирован политическия и финансов елит. Възможно е днешната геополитика да провокира началото на нова световна война с непредвидими последици за човечеството като цяло. Една компромисна възможност е студена война, която според редица автори вече е започнала. Студената война е естествено състояние на свят с двуполусен модел на силите. Позитивен момент в един такъв сценарий, е че може да се спечели малко време необходимо за формирането на общественото самосъзнание, което единствено би осъществило мирен преход.